

Alþingi
Erindi nr. P 141/1489
komudagur 11.2.2013

Atvinnuveganefnd

Kristján Möller formaður

Lilja Rafney Magnúsdóttir varaformaður

11. febrúar 2013

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu
á lögum nr. 24/1986 um skiptaverðmæti
og greiðslumiðlun innan sjávarútvegsins.
Mál nr. 417 Þingskjal nr. 517

Landssamband smábátæigenda ítrekar umsögn félagsins frá 23. maí 2011 sem fylgir með í viðhengi þessa bréfs. Í henni er farið afar ítarlega yfir málefnið og saga þess rakin.

Á aðalfundi LS 2011 voru samþykktar tvær tillögur sem tengjast frumvarpinu. Sú fyrri sýnir skýrt hver vilji félagsmanna er um greiðslumiðlun. Samþykktin er niðurstaða af umræðu aðalfunda svæðisfélaganna (15 alls) um málefnið. Eins og fram kemur í samþykkt aðalfundar ríkir sátt meðal félagsmanna um núverandi innheimtu félagsgjalds.

„Greiðslumiðlun

Gerð er krafa um að lög um greiðslumiðlun smábáta verði óbreytt, en hægt verði að segja sig frá tryggingahluta og / eða lífeyrishluta.“ (27. aðalfundur LS 13. og 14. okt. 2011)

„Félagsgjöld

LS leggur til að breyting verði gerð á félagsgjöldum þannig að sett verði 500.000 kr. hámark á bát og 1.000.000 kr. hámark á hvert fyrirtæki. Einnig verði stjórn LS falið að leggja fram tillögur um frekari breytingar á félagsgjöldum og kynna þær fyrir félagsmönnum.“

Síðari samþykktin er að fullu komin til framkvæmda og endurgreiddi LS félagsgjöld á sl. ári vegna hennar að upphæð kr. 6.627.837 – alls voru það 18 bátar sem náðu umræddu hámarki.

Á síðasta ári greiddu alls 1.129 bátar í gegnum greiðslumiðlun. 41 af þeim eða 3,63% hafa sagt sig frá LS og er þeim endurgreitt mánaðarlega.

Á þeim rúmu tveimur árum sem liðin eru frá því LS veitti síðast umsögn um greiðslumiðlun hafa bæst við verkefni sem félaginu er gert skylt að sinna. Stærst þeirra tengjast nýsamþykktum kjarasamningi milli félagsins og sjómannasamtakanna. Samningurinn var undirritaður hjá ríkissáttasemjara 29. ágúst sl. og samþykktur af félagsmönnum í atkvæðagreiðslu 5. október sl. Hann gildir til 31. janúar 2014.

Samningurinn leggur ýmsar skyldur á herðar LS og skulu hér nefndar þrjár.

1. Upplýsingaskylda til félagsmanna um samninginn.
2. Gerð ýmissa fylgigagna sem samningnum fylgja.
3. Viðbót við slysatryggingu Siglingalaga þar sem bætur taka mið af ákvæðum skaðabótalaga.

Þessi verkefni útheimta aukna starfsemi á skrifstofu LS og kalla því á tryggar tekjur til félagsins. Með lögum um greiðslumiðlun hefur tekjustofn félagsins verið tryggður. Ákvæði frumvarpsins gerir hins vegar ráð fyrir uppnámi er varðar rekstrarfé félagsins. Það telur LS algjörlega óviðunandi og biður atvinnuveganefnd að koma til móts við óskir félagsins um breytingar á frumvarpinu.

Í nefndum kjarasamningi er smábátæigendum m.a. gert skylt að kaupa viðbótartryggingu fyrir sjómenn sem starfa hjá þeim. LS hefur nú þegar hafið undirbúning að þessum þætti með viðræðum við tryggingafélög, upplýsingum um fjölda starfandi gegnum lögskráningu og aflaverðmæti hvers báts og umfangi. Ætlunin er að óska eftir tilboðum frá tryggingafélagunum í trygginguna þar sem hópnum yrði skipt eftir aflaverðmæti:

- A: Áhafnir á bátum þar sem aflaverðmæti á árinu 2011 náði 80 milljónum.
- B: Áhafnir báta þar sem aflaverðmæti var frá 30 milljónum að 80 milljónum.
- C: Áhafnir báta þar sem aflaverðmæti var frá 15 milljónum að 30 milljónum.
- D: Áhafnir báta þar sem aflaverðmæti var frá 7 milljónum að 15 milljónum.
- E: Áhafnir báta þar sem aflaverðmæti 2011 var lægra en 7 milljónir.

Í útboðslýsingu er gert ráð fyrir innheimtu iðgjalda með sama hætti og nú er. Báðir aðilar eru því sammála, enda tryggir kerfið ákveðið innheimtuöryggi sem leiða mun til lægri iðgjalda. Auk þess að tryggingin eykur vernd smábátasjómannanna útheimtir hún að sama skapi gríðarlega hækkun á tryggingaiðgjöldum smábátæigenda.

Rétt er að vekja athygli á að slysatrygging sú sem hér er kynnt fellir ekki á nokkurn hátt út slysatryggingu sem kveðið er á um í 172. gr. laga nr. 34/1985 um dánar-, slysa- og örorkubætur sem er ein af forsendum þess að haffæris-skírteini viðkomandi fleys sé gefið út.

Áður en lokið er umfjöllun um kjarasamninginn er rétt að upplýsa að í viðræðum LS, Sjómannasambandsins, Farmanna og fiskimannasambandsins og Félags vélstjóra og málmtæknimanna var komið inn á afstöðu félaganna til breytinga á lögum um greiðslumiðlun. Þar lýstu fulltrúar samtakanna því yfir að þeir gerðu engar athugasemdir við að greiðslumiðlun fyrir smábáta yrði áfram.

Á þessu er vakin sérstök athygli vegna þess sem fram kemur í 4. mgr. I. kafla athugasemda við frumvarpið.

Um frumvarpið

LS mótmælir ekki túlkun ráðuneytisins að dómur Hæstaréttar, *Hrd. frá 18. október 2010 í máll nr. 504/2008*, kalli á lagfæringar laga um greiðslumiðlun sjávarútvegsins. Á hinn bóginn telur LS frumvarpið ganga of langt, auk þess að leggja af innheimtuferli sem reynst hefur í alla staði vel.

LS ítrekar hér með samþykkt aðalfundar félagsins

„að ákvæði laga um greiðslumiðlun sjávarútvegsins sem lúta að smábátum verði óbreytt, en hægt verði að segja sig frá tryggingahluta og / eða lífeyrishluta.“

Athugasemdir við einstakar greinar

2. gr. orðist svo:

Framleiðendur sjávarafurða og aðrir fiskkaupendur, svo og þeir sem taka sjávarafurðir í umboðssölu, skulu greiða tiltekið hlutfall, allt að 0,5% af samanlögðu verðmæti þess afla sem þeir taka við af opnum bátum, þilfarsbátum undir 10 lestum og krókaaflamarksbátum, inn á reikning hjá Landssambandi smábátæigenda. Óski gjaldandi að greiða til annarra samtaka skal Landssamband smábátæigenda miðla greiðslum samkvæmt hans beiðni í upphafi annars mánaðar frá því að beiðni þar um var send samtökunum.

Pegar framleiðandi sjávarafurða veðsetur framleiðslu sína við töku afurðaláns hjá viðskiptabanka skal það ekki standa í vegi ráðstöfunar skv. 1. mgr. Greiðsla skal innt af hendi innan 14 daga frá því að fiskur var afhentur. Sama skylda hvílir á þeim sem taka fisk í umboðssölu.

Ákvæði þetta fellur úr gildi 1. janúar 2017.

Breytingin sem LS leggur til gerir ráð fyrir að í stað þess að félagsmaður óski

eftir að greiðsla verði af honum tekin muni hann tilkynna LS að hann vilji ekki falla undir greiðslumiðlun. Þannig yrði sem minnst röskun á greiðslumiðluninni en lögin jafnframt tryggja brotthvarf viðkomandi kjósi hann svo.

Einnig er gert ráð fyrir að LS sjái um miðlun til annarra félaga eins og hingað til sem auðveldar allar vinnu fyrir hina fjölmörgu fiskkaupendur.

4. gr. orðist svo:

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2014.

Virðingarfyllst,

Örn Pálsson framkvæmdastjóri

Nefndasvið Alþingis
Sjávarútvegs- og landbúnaðarnefnd
Alþingi v/Austurvöll
150 Reykjavík

23. maí 2011

Efni: Umsögn Landssambands smábátæigenda v. frumvarp til laga
Um breyting á lögum nr. 24/1986, um skiptaverðmæti og greiðslu-
miðlun innan sjávarútvegsins

Landssamband smábátæigenda gerir eftirfarandi athugasemdir við frumvarpið:

A.

Fyrirsögn nýs kafla laganna verði: Framlag til Landssambands smábátæigenda í stað „Framlag til útgerðarmanna“.

B.

Greiðsluskylda og upphæð verði óbreytt, en í stað greiðslu inn á reikning hagsmunasamtaka útvegsmanna yrði greitt inn á reikning Landssambands smábátæigenda.

C.

Í greininni verði kveðið á um að útgerðaraðila væri frjálst að óska eftir að greiðsla færi til annarra hagsmunasamtaka en LS. Frá því slík beiðni kæmi til LS væri félaginu skylt að verða við henni eigi síðar en í upphafi annars mánaðar frá því hún bærisk.

D.

Í stað gildistöku 1. janúar 2012 komi 1. september 2012.

Greinargerð.

Inngangur

Greinargerð LS verður afar ítarleg sem helgast af því að löggin hafa verið ákveðið akkeri í að tryggja rekstur félagsins. Landssambandinu er því mjög í mun að afnám II. kafla þeirra verði vandlega íhuguð af háttvirtri nefnd. Með greinargerð LS leggur félagið sitt lóð á vogarskálarnar um að nefndin fái allar þær upplýsingar sem tengjast frumvarpinu og félaginu sjálfu sem hér á mesta hagsmuni að gæta.

Með lögum nr. 24/1986 um skiptaverðmæti og greiðslumiðlun innan sjávarútvegsins var tryggt að LS gæti rækt þau hlutverk sem stjórnvöld ætluðust til af félaginu er varðar samskipti um þætti sem lúta að stjórnun fiskveiða og öryggis- og tryggingamálum smábátaeigenda. Til mikils var að vinna fyrir stjórnvöld þar sem LS var ætlað að verða málsvari þeirra aðila sem stóðu utan stjórnkerfis fiskveiða og höfðu ekki með sér neinn sameiginlegan félagsskap. Með tryggum tekjustofni sem ákveðinn var af stjórnvöldum og samþykktur á Alþingi var fjárhagslegt öryggi LS tryggt og þar með til framtíðar að rækja þau hlutverk sem stjórnvöld hafa ætlað félaginu bæði formlega og óformlega.

Hér verður ekki á nokkurn hátt reynt að sundurgreina með mikilli nákvæmni hvernig LS hefur ráðstafað því fé sem komið hefur frá félagsmönnum gegnum tíðina með tilliti til hversu hátt hlutfall hefur farið í að sinna lögformlegum skyldum félagsins gagnvart stjórnvöldum, né að leggja mat á nauðsyn þeirra þátta sem óformlegir eru hvað varðar heildarhagsmuni þjóðarinnar m.a. með styrkingu hinna dreifðu byggða vegna sterkrar smábátaútgerðar.

Samþykkt aðalfunda LS

Frá árinu 2008 hafa aðalfundir LS ályktað í þá veru að breyta eigi lögum um skiptaverðmæti og greiðslumiðlun sjávarútvegsins á þann hátt að fella burt tölulíði 1 og 2 í 8. gr.

1. Til lífeyrissjóða sjómanna

„1. Til lífeyrissjóða sjómanna“.

Þegar þv. sjávarútvegsráðherra mælti fyrir frumvarpi um greiðslumiðlun sagði hann eftirfarandi um þennan þátt:

„Þessi greiðsla er nálægt fullu lífeyrисиðgjaldi af aflahlut fyrir bæði útgerð og sjómenn. Með þessu ætti að vera tryggð myndun lífeyrissréttinda smábátamanna, en hætt er við að á því hafi verið misbrestur til þessa.“

Á þeim 25 árum sem liðin eru frá lagasetningunni hafa breytingar á lögum, hugsunarhætti og almennu viðhorfi til réttinda breyst á þann veg að skylt er samkvæmt lögum að greiða í lífeyrissjóð af öllum launum. Lífeyrissjóðir hafa í samvinnu við RSK tryggt öryggi á ársgrundvelli að þessu sé fylgt. Þá senda útgerðir mánaðarlega skilagrein til lífeyrissjóða um laun hvers aðila ásamt greiðslu sem ber að inna af hendi. Þannig er komið fullt öryggi á ferlið og því óþarft að miðla fjármunum með þeim hætti sem kveður á um í lögum um greiðslumiðlun.

Full þörf var á þessu ákvæði og lét LS ekkert tækifæri ónotað til að upplýsa félagsmenn sína um gildi þess að kaupa sér tryggingu sem kæmi til útborgunar eftir starfslok.

Til greiðslu iðgjalda

„2. Til greiðslu iðgjalda af slysa- og örorkutryggingu skipverja, sams konar þeim sem samið er um í heildarkjarasamningum sjómanna og útvegsmanna, þar á meðal vegna grásleppuveiða, svo og af vátryggingu báts, og eiga þessi ákvæði við allar veiðar smábáta, einnig við grásleppuveiðar, skv. reglum sem sjávarútvegsráðherra setur“

Við framlagningu frumvarpsins sagði sjávarútvegsráðherra eftirfarandi um þennan lið:

„Þá er lagt til að 47% af greiðslufénu renni til greiðslu tryggingariðgjalda. Með þessu yrði tekin upp svipuð tilhögun varðandi tryggingar áhafna allra smábáta og nú gildir um grásleppuveiðar einar. Dæmin sanna að oft er á því misbrestur að smábátamenn séu tryggðir og virðist full þörf á því að tryggja með lögum að á því verði ráðin bót.

Þá er gert ráð fyrir þeim möguleika að vátryggingar bátanna sjálfra komi undir þessa innheimtu.“

Landssamband smábátæigenda hefur frá upphafi greiðslumiðlunarлага haft umsjón með þessum þætti greiðslumiðlunar smábáta - hér eftir nefnt tryggingareikningur.

2. Tryggingareikningur

I. Miðlun á fé sem safnast vegna tryggingamála

Í samvinnu við sjávarútvegsráðuneytið voru vinnubrögð við umsjón tryggingareiknings þróuð. Tryggingafélög sendu LS kröfur um slysatryggingu útgerðarmanns og skipverja og vátryggingu báts. Greiðslur frá LS eru inntar af hendi fjórum sinnum á ári og þar sem greiðsla slysatrygginga hefur forgang. Við hverja greiðslu til tryggingafélags er greidd öll inneign viðkomandi smábátaeiganda á tryggingareikningi, svo framarlega sem sú upphæð er ekki hærri en skuld viðkomandi við tryggingafélagið.

Fyrstu misseri greiðslumiðlunar gætti töluverðrar tortryggni hjá tryggingafélagunum til hins nýstofnaða landssambands. Iðgjaldalistar frá þeim voru ófullkomnir og reyndist erfitt að vinna úr þeim. Byggt var á því kennitölum, nafnnúmerum viðkomandi tryggingahafa, en listi sá sem LS fékk frá Fiskveiðasjóði veitti aðeins upplýsingar um nafn báts, skipaskrárnúmer, einkennisstafi og samanlagða fjárhæð hvers mánaðar sem haldið hafði verið eftir vegna greiðslumiðlunar. Töluverðan tíma tók að samræma þessa hluti og skrá rétta eigendur að bátunum, heimilisföng þeirra og nafnnúmer, auk bankareikninga sem hægt væri að leggja inn á þegar inneign á tryggingareikningi var umfram iðgjaldakröfur. Frá þessum tíma er undirrituðum t.d. minnisstætt að upplýsingar sem hann vann úr skipaskrá Siglingastofnunar stönguðust á við lista frá tryggingafélögum. Við eftirgrennslan kom í ljós að skipaskrá var einungis uppfærð einu sinni á ári!

Endurgreiðslur voru fyrst í stað með þrennum hætti:

- ⊕ heimsendar ávísanir
- ⊕ greitt með ávísun á skrifstofu LS
- ⊕ innlagnir á bankareikning viðkomandi

Í samráði við sjávarútvegsráðuneytið var ekki endurgreitt til eigenda fyrr en tryggingar voru að fullu greiddar. Til að fá slíkt staðfest var bátseiganda, á fyrstu árum greiðslumiðlunar, gert skylt að senda kvittun um uppgerð iðgjöld eða þá að tryggingafélag viðkomandi staðfesti uppgjör.

Í mörgum tilfellum bárust hins vegar engar kröfur frá tryggingafélagi. Þá var sú regla viðhöfð að reyna að ganga úr skugga um að tryggingakrafa væri ekki á leiðinni eða að viðkomandi óskaði alls ekki eftir neinni tryggingu.

Í samráði við sjávarútvegsráðuneytið var hafður uppi áróður við aðila sem höfðu engar tryggingar, þeir hvattir til að taka sér tryggingu og þá gjarnan bent á að það væri eitt af hlutverkum greiðslumiðlunarinnar að miðla því fé sem þar safnaðist til greiðslu slysa- og líftrygginga og vátryggingaiðgjalda.

Því sem hér hefur verið lýst er meðal þeirra þátta sem sýndu að umfang greiðslumiðlunarinnar var mun meira heldur en færsla milli reikninga. Ráðinn var starfsmaður til að sinna þessum þætti. Starfsþjálfun kostaði sinn tíma, auk þess sem umfang jókst. Má þar nefna samning við Tryggingamiðstöðina hf þar sem ákvæði var um að sérhver aðili sem réri til veiða í atvinnuskyni skyldi vera sjálfkrafa slysa- og líffryggður. Í því skyni var haldið eftir 5.000 eða 10.000 krónum á tryggingareikningi viðkomandi ef hann var ekki með slysatryggingu. Þeim upphæðum var svo miðlað til tryggingafélagsins í samráði við eiganda eða til hans ef viðkomandi vildi ekki falla undir samning LS og TM.

Mikillar varkárni var þörf um utanumhald á þessum samskiptum öllum, sem ekki gengu átakalaust fyrir sig. Til að mynda höfðaði einn félagsmaður skaðabótamál á hendur LS varðandi bætur sem hann taldi sig eiga rétt á samkvæmt samningi LS og TM. Málið fór fyrir Hæstarétt sem dæmði LS ekki vera bótaskyld í málinu.

Dómurinn: <http://www.haestirettur.is/domar?nr=685&leit=t>

Endurgreiðslur - samskipti við félagsmenn

Árlega sendir LS öllum félagsmönnum yfirlit yfir greiðslumiðlunina. Auk þess sendir Fiskveiðasjóður og frá 1998 Sparisjóður vélstjóra yfirlit. Með yfirliti frá LS var um tíma einnig sent bréf þar sem greiðslumiðlunin var útskýrð og þar jafnt sem á yfirliti voru menn hvattir til að hafa samband við skrifstofuna ef inneign væri á tryggingareikningi.

Þannig fengust nánari upplýsingar um viðkomandi svo sem bankanúmer, hvort hann væri eini eigandi bátsins, hvort hann hafi átt bátinn allt árið. Auk þessa var stöðugt rekinn áróður fyrir mikilvægi slysatrygginga og skyldum viðkomandi sem útgerðarmanns gagnvart slysatryggingu skipverja.

Í símtölum blönduðust fleiri mál inn í, t.d. sem tengja má lífeyrissjóðsgreiðslum. Það er hvort viðkomandi var búinn að fylla út skilagrein, ef ekki, var slíkt gert fyrir hann. Með skilagrein færðist greiðsla sem var eyrnamerkt bátinum inn á áhöfn hans til réttinda í sjóðnum. Hafa þessi nánu samskipti reynst mjög vel og átt sinn þátt í að auka á öryggi endurgreiðslna þannig að þær fari til réttra aðila.

Ekki var það svo að allir svöruðu kalli þegar yfirlit voru send út, þrátt fyrir ítrekanir á útsendingu yfirlita. Strax var mörkuð sú stefna að forsenda fyrir útgreiðslu inneigna væri að viðkomandi mundi gera vart við sig. Ástæður þess voru margar svo sem:

1. Sami bátur getur gengið kaupum og sölum á sama ári.
2. Tryggingakröfur á mismunandi kennitölum.
3. Oft á tíðum erfitt að lesa úr yfirliti frá greiðslumiðlun.
4. Eigendur stoppa greiðslur til tryggingafélaga með ýmsum skýringum.

5. Eigendur skipta um tryggingafélag, jafnvel án þess að ganga frá eftir sig hjá því fyrra.
6. Margir eigendur að bátnum.
7. Mismunandi kennitölur í gangi í kerfinu.
8. Rekstraraðili annar en eigandi.
9. Tilkynning um eigendaskipti berast oft seint. Margar ástæður.
Afsal ekki gefið út fyrr en að uppfylltum kröfum.
Afsal „strandar“ hjá sýslumanni.
Stundum getur liðið upp undir ár þar til eigendaskipti hafa gegnið í gegnum kerfið og enginn tilkynnir breytingar til LS.

Á sl áratug hefur með betra upplýsingastreymi og leit verið hægt að sníða þessa annmarka af. Allt hefur komist til skila á rétta reikninga.

II. Það sem áunnist hefur

Frá upphafi lagði sjávarútvegsráðuneytið áherslu á að með greiðslumiðluninni væri verið að tryggja að allir smábátaeigendur væru slysa- og líftryggðir við störf sín á sjó. Þar sem lögin kváðu ekki skýrt á um slíkt hafði LS frumkvæði að því að leita samninga um það hjá tryggingafélögum.

23. október 1986 var undirritaður samningur um þetta efni við Samvinnuþryggingar og á hverju ári frá og með 1987 til og með 1993 við Tryggingamiðstöðina eða í alls 7 ár. Jafnframt var rekinn stöðugur áróður við félagsmenn að fara ekki á sjó öðruvísi en vera að fullu tryggðir ásamt bát og búnaði, með athugasemdalaust haffærisskírteini og áhöfn með þau réttindi sem lög kváðu á um.

Þegar undirritaður hóf störf hjá LS áttaði hann sig á að trillukarlar vildu ráða því sjálfir hvort þeir væru tryggðir eður ei. Það heyrði nánast til undantekninga ef einhver hafði keypt sér slysatryggingu, þá voru tryggingar opinna báta einnig í miklum ólestri. Þilfarsbáta var hins vegar skylt að tryggja.

Í dag er svo komið málum að allir smábátaeigendur eru slysa- og líftryggðir. Bátur með veiðileyfi í atvinnuskyni fær ekki útgefið haffærisskírteini nema fyrir liggi staðfesting frá tryggingafélagi um að áhöfn hans sé slysa- og líftryggð. Ekki síst er greiðslumiðluninni að þakka um að staðfestingar frá tryggingafélögum hafa gengið snurðulaust fyrir sig, þar sem þau geta ábyrgst greiðslu á tryggingum gegnum greiðslumiðlunarkerfið.

Frá 1. nóvember sl. tóku gildi lög sem skylda lögskráningu á öll skip og er þannig enn ítrekuð skylda útgerðar að áhafnir séu að fullu slysa- og líftryggðar. Ákvæði eru í

lögnum um ríkisábyrgð á líf- og slysatryggingu skipverja vanræki útgerðarmaður skyldu sína til skipverja, sbr. lokamálslið 5. gr. L. 35/2010:

„Reynist útgerðarmaður eigi fær um greiðslu slíkra bóta ber ríkissjóður fulla ábyrgð á greiðslum þeirra.“

Annað dæmi um hvað áunnist hefur með tryggingahluta greiðslumiðlunar snýr beint að rekstri útgerðanna. 1997 náðist samkomulag milli sænsks tryggingafélags og LS um tryggingar á smábátum. Samstarf sem endaði með samningi um tryggingar var tilkomið vegna mikillar hækkunar iðgjalda hjá íslensku tryggingingafélögnum. Í kjölfar samningsins lækkuðu tryggingaiðgjöld um tugi prósentu og sparaði félögum í LS milljónir á ársgrundvelli sem safnaðist til hundruða milljóna á nokkrum árum. Forsenda þessa samnings var að greiðslur iðgjalda væru tryggðar í gegnum LS. Því fullnægði tryggingahluti greiðslumiðlunarinnar. Þess má geta að Tryggingamiðstöðin hf gerði athugasemd til Umboðsmanns Alþingis um afskipti LS að þessum málum. Sjá nánar í hjálögðu bréfi.

LS leggur áherslu á að varfærni verði gætt við afnám þessa liðar – sem varðar öryggi í tryggingamálum smábátaeigenda - þannig að ekkert tómarúm myndist í þeim mikilvæga þætti sem honum var ætlað að sinna og náði að gera.

3. Til Landssambands smábátaeigenda.

„3. Til Landssambands smábátaeigenda, þar með vegna grásleppuveiða“

Við framlagningu frumvarpsins sagði sjávarútvegsráðherra eftirfarandi um þennan lið:

„Loks er 3% greiðslumiðlunarfé smábáta ætlað að renna til hins nýstofnaða Landssambands smábátaeigenda. Væri félaginu þar með tryggt starfsfé á hliðstæðan hátt og gert hefur verið varðandi önnur samtök sjómanna.“

og síðar í umræðunni um þetta:

„Landssamband smábátaeigenda var stofnað í desember s.l. og það hefur sýnt sig að viðtæk samstaða er innan samtakanna þó að þau séu ekki komin enn á fullt skrið, m.a. vegna þess að þau hafa ekki enn þá fengið það fjármagn sem þau þurfa til starfsemi sinnar. Það átti að tryggja félaginu þetta fjármagn með útflutningsgjaldi af sjávarafurðum með lagabreytingu sem enn er í meðförum Alþingis. Með þessu frv. er lagt til að þau lög falii úr gildi, eða lögum um

útflutningsgjald, og þar sem búast má við því að samkomulag geti orðið um hjá þessum aðilum, þessum samtökum um sameiginlega hagsmuni, félagsmálafélagi og fleira, þá þykir rétt að hækka framlag til Landssambands smábátæigenda úr 3% í 5% og taka það beinlínis fram í greininni að grásleppuveiðar heyri þar undir og taka þar með af allan vafa.”

Tekjustofn LS hefur verið tryggður með lögum um „Greiðslumiðlun innan sjávarútvegsins“. Á þeim aldarfjórðungi sem félagið hefur starfað hefur það flest árin verið rekið með hagnaði. Við hvern aðalfund hefur verið skilað ársreikningi til sjávarútvegsráðuneytisins þar sem ítarlega er sundurgreint í hvað fjármunum hefur verið varið.

Frá 1988 hefur 10% af því fé sem komið hefur inn í gegnum 3. tl. 8. gr. greiðslumiðlunarlaganna verið greitt til svæðisfélaga LS sem nú eru alls 15. Þeir fjármunir hafa nægt til reksturs þeirra og í fæstum tilvikum er innheimt sérstakt árgjald.

Höfuðstöðvar LS eru að Hverfisgötu 105 í Reykjavík þar sem félagið rekur skrifstofu. Þar eru 3 starfsmenn í fullu starfi. Auk þess hefur verið aðkeypt vinna.

Stjórn LS er skipuð 16 aðilum sem eru fulltrúar svæðisfélaganna. Fundað er 4 - 5 sinnum á ári.

Aðalfundur LS er haldinn í október ár hvert. Í aðdraganda hans eru haldnir aðalfundir í svæðisfélögunum sem m.a. kjósa fulltrúa á aðalfund, alls 36 talsins. Auk þeirra hefur stjórn LS og framkvæmdastjóri full réttindi á aðalfundi. Aðalfundur LS er opin allum félagsmönnum til málfrelsis og tillöguréttar. Mjög góð þátttaka hefur verið á aðalfundum félagsins.

Auk þess sem nefnt hefur verið hér að framan er starfssvið LS mjög víðfeðmt. Það helgast af því að verja hagsmuni smábátæigenda og sækja fram á við með réttindi þeirra. Við það starf er samstarf við Sjávarútvegs- og landbúnaðarráðuneytið (SLR) mjög mikið svo og við Alþingi.

Stefna félagsins hverju sinni er mörkuð með samþykktum sem gerðar eru á aðalfundum félagsins.

2010: [http://www.smabatar.is/Samþykktir 26. aðalf.pdf](http://www.smabatar.is/Samþykktir%2026.%20a%20alf.pdf)

2009: sjá samþykktir í viðhengi

2008: [http://www.smabatar.is/24.aðalfundur 2008 samþykktir.pdf](http://www.smabatar.is/24.a%20alfundur%202008%20samþykktir.pdf)

Grásleppa

Stór þáttur í starfi LS er upplýsingasöfnun og miðlun þeirra.

Frá upphafi hefur félagið haldið utan um grásleppuveiðar og verið í forystu fyrir árlegum alþjóðlegum upplýsingafundi um veiðarnar og markaðsmál á grásleppukavíar. Fundina sækja aðilar frá öllum löndum sem tengjast grásleppuveiðum, framleiðslu á kavíar og markaðsmálum honum tengdum. Á síðasta fundi sem haldinn var í London voru þátttakendur 30. Þann fund sat einnig fulltrúi frá Hafrannsóknastofnuninni sem fræddi fundarmenn um rannsóknir- og útbreiðslu á grásleppu, merkingar á henni o.fl. tengt henni.

Fullyrða má að þetta utanumhald hefur skilað meiri stöðugleika á veiðum og mörkuðum. Ávinningurinn hefur þannig aukið aflaverðmæti og hækkað verð á mörkuðum. Útflutningsverðmæti saltaðra grásleppuhrogna og kavíars á síðasta ári nam tæpum fjórum milljörðum, þar af aflaverðmæti 2,2 milljarðar.

Félagið hefur verið í forystu með rannsóknir á grásleppuhrognum og nýtingu grásleppu án hrogna. Einnig hefur félagið komið að nýtingu á rauðmagalífur. Árangur er handan við hornið í sölu á grásleppu til Kína. Á þessu ári hafa verið seld 150 tonn af frystri grásleppu og í ár stefnir í að magnið fimmfaldist. Á vertíðinni 2012 verður skylt að að koma með grásleppuna að landi og er gott gengi markaðsstarfsins því afar mikilvægt. Samstarfsaðilar á þessum sviðum hafa verið opinberar rannsóknastofnanir og markaðsfyrirtæki.

Árlega er leitað til LS frá Hagstofu Íslands og Hafrannsóknastofnuninni um heildarveiði á grásleppu. Við útgáfu reglugerðar um hrognkelsaveiðar hefur SLR samstarf við LS sem miðlar skoðunum grásleppuveiðimanna um einstök atriði hennar.

Bolfiskveiðar

Þorskur, ýsa, steinbítur og ufsi eru helstu tegundir sem veiddar eru af smábátum. Undanfarin fiskveiðiar hafa smábátar veitt fimmtung alls þorskaflans, fjórðung ýsunnar og 40% steinbítaflans. Heildaraflaverðmæti smábáta á fiskveiðiárinu 2009/2010 losaði 19 milljarða.

Fáum blandast hugur um að veiðar smábáta skapa minni hættu á ofnýtingu fiskistofna en veiðar stærri skipa sem nota stórvirk veiðarfæri. Þá hefur í gegnum veiðar smábáta orðið til gríðarlega öflugur markaður með dagróðrafisk. Smábátar selja að langmestum hluta aflann á fiskmörkuðum, sem kaupendur vinna samdægurs og selja á erlenda markaði.

Við upphaf kvótakerfisins, og lengst af, var það krafa stjórnvalda að takmarka mjög afla smábáta og þar með hlutdeild þeirra í heildarafla. Málflutningur LS hratt þessum sjónarmiðum og smábátar urðu raunstærð í fiskiskipaflota landsins. Fáum blandast

hugur um að það hefur skilað þjóðarbúinu milljörðum í auknu útflutningsverðmæti, verið vörður hinna dreifðu byggða og gert ímynd Íslands, sem sjávarútvegsþjóðar, á alþjóðavettvangi betri.

Línuviltun er hugtak sem kennt er við landssambandið. Hún er gott dæmi um viðurkenningu stjórnvalda á kröfum LS. Auk þess sem hún eykur vægi vistvænna veiða og framboð á úrvals fiski, er hún atvinnuskapandi í landi. Lagaákvæðið hefur vakið mikla athygli á alþjóðavettvangi sem segir það einsdæmi að stjórnvöld skuli „verðlauna“ sérstaklega fyrir það að stunda umhverfisvænar veiðar.

Strandveiðar

Nýtt veiðikerfi - strandveiðar - urðu að lögum í maí 2010. Strax og hugmyndir komu fram um veiðikerfið lýsti LS stuðningi við strandveiðar. Það var í anda samþykktu félagsins um frjálssar handfæraveiðar og hvatti LS stjórnvöld á öllum stigum að lögfesta strandveiðar.

Strandveiðikerfið hefur styrkt stjórnkerfi fiskveiða með því að slá á ósætti gagnrýnenda þess. Strandveiðikerfið heimilar hverjum sem er að róa til fiskjar og selja aflann án þess að þurfa að greiða fyrir veiðiheimildir til þeirra sem eru háðir króka- eða aflamarki. Þannig svarar strandveiðikerfið kröfum fjölmargra, óánægjuröddum fækkar, auk þess að koma til móts við athugasemdir Mannréttindanefndar Sameinuðu þjóðanna frá 14. desember 2007.

„Mikilvægi góðrar meðhöndlunar á fiski“

Frá stofnun LS hefur félagið beitt sér fyrir gildi góðrar meðhöndlunar á fiski. Í samstarfi við Rannsóknastofnun fiskiðnaðarins og síðar MATÍS hafa verið gefnir út bæklingar og veggspjöld þar sem rekinn hefur verið áróður fyrir gildi góðrar aflameðferðar. Þó nú sé liðinn aldarfjórðungur frá stofnun LS hefur félagið ekkert slegið af í því að innprenta gildi þessa. Samstarf LS, SLR og MATÍS skilaði af sér bæklingi sl. sumar sem ber nafnið „Mikilvægi góðrar meðhöndlunar á fiski“.

Bæklingnum hefur verið fylgt eftir með námskeiðahaldi á þessu ári.

Í viðræðum við fiskkaupendur og starfsmenn fiskmarkaða hefur komið fram að það heyri nú til hreinnar undantekningar að smábátaeigendur vandi ekki alla aflameðferð. Þeir geri sér grein fyrir því að þeirra fiskur fer í hæsta gæðaflokk þar sem kröfuhörðustu neytendurnir eru.

Réttinda- og öryggismál

Allt of algengt var hér áður fyrr að smábátæigendur færu á sjó án þess að hafa til þess gild réttindi og eins og áður er fram komið án þess að vera slysa- og líftryggðir og með bátinn að fullu tryggðan.

LS markaði sér strax hvatningarorð til að ráða þarna bót á. Þau voru, eins og áður er fram komið: Að enginn skyldi á sjó fara nema hafa til þess full réttindi, áhöfnin að fullu tryggð og báturinn með athugasemdalaust haffærisskírteini.

Í dag heyrir það sögunni til að smábátæigendur bregði út af þessu.

LS hefur einnig látið til sín taka varðandi búnað og eftirlit á bátum félagsmanna. Stórt framfaraspor var stigið í maí 2000, þegar allir bátar voru skyldaðir til að hafa STK (Sjálfvirkir tilkynningakerfi) um borð, tæki sem á 15 mínútna fresti sendir sjálfvirk boð til stjórnstöðvar í landi um ferðir viðkomandi báts. Berist ekki sending er strax brugðist við hjá Vaktstöð siglinga. Nú hefur ný tækni leyst STK að hólmi, AIS, sem auk þess að segja til um staðsetningu, gefur upplýsingar til viðkomandi um skip í grennd.

Samstarf við stjórnvöld

Frá stofnun LS hafa ávallt verið mikil samskipti við stjórnvöld. Vegna eðli málsins hefur samstarf við SLR verið ráðandi, en önnur ráðuneyti hafa einnig komið við sögu. Það sem af er þessu ári er til að taka nefnd á vegum utanríkisráðuneytisins um væntanlega aðkomu að Evrópusambandinu. Félagsmálaráðuneytið, með setu í stjórn Tryggingasjóðs sjálfstætt starfandi einstaklinga. Samgöngu- og sveitastjórnarráðuneytið með setu í Siglingaráði og Verkefnisstjórn um bætt öryggi sjómanna.

Það sem heyrir beint til SLR er seta LS í Starfshópi um endurskoðun laga um stjórn fiskveiða sem lauk störfum í september sl, umræðuhópur um makrílveiðar, seta í Samráðsvettvangi um nýtingu nytjafiska, seta í stjórn Verðlagsstofu skiptaverðs, auk óteljandi tenginga við málefni er lúta að stjórn fiskveiða.

Auk þessa óska fastanefndir Alþingis reglulega eftir athugasemdum LS við fjölmörg þingmál.

Samsöfnun

Það er mat undirritaðs f.h. Landssambands smábátæigenda að félagið hafi með starfi sínu lagt gríðarlega mikið að mörkum til aukinna verðmæta og hagsældar fyrir þjóðfélagið.

Þegar til alls þessa er lítið hefur það verið mikill ávinningur fyrir stjórnvöld að Landssamband smábátæigenda hafi verið á vettvangi sjávarútvegsmála sl. 25 ár og ekkert sem bendir til að það sé til hagsbóta fyrir þau að félagið hverfi þaðan.

Stjórnvöld hafa ekki borið kostnað af starfi LS, þar með töldu vísindastarfi félagsmanna við skráningu upplýsinga sem sendar eru til Hafrannsóknastofnunarinnar.

Þrátt fyrir dóm Hæstaréttar 16. október sl. og stofnun tveggja félaga við hlið LS sjást þess lítil merki að félagsmenn séu að yfirgefa félagið. Það sýnir sig best á því að útgerðir 47 báta af um 1000 hafa sagt sig úr LS.

Staðan

Með frumvarpi því sem hér er til umfjöllunar liggur fyrir að breytingar verða gerðar á lögum um greiðslumiðlun sjávarútvegsins. Starfshópur sem forsætisráðherra skipaði 23. febrúar 2005 segir þrjár leiðir mögulegar til úrbóta:

- a) Afnám greiðsluskyldu
- b) Nánari útfærsla á lögum á því hvernig gjaldi skuli varið
- c) Opnað fyrir möguleika að víkja sér undan greiðslu

LS telur að leið c) geti verið ásættanleg og leggur til útfærslu með sama hætti og nú er, það er að félagsgjald yrði innheimt gegnum greiðslumiðlun. Aftur á móti væri opnað fyrir þann möguleika að þeir sem greiða gjaldið í dag gætu sagt sig frá því um hver fiskveiðiáramót og greitt til annarra viðurkenndra félaga á sama sviði.

Virðingarfyllt,

Örn Pálsson framkvæmdastjóri